

Inspectie Overheidsinformatie en
Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Beheer rijkscollectie Zuiderzeemuseum

Rapport Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Planmatig beleid

Registratie en administratie

Administratieve organisatie

Behoud

Toegankelijkheid

Veiligheidszorg

2026

Missie Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Een overheid die verantwoording kan afleggen. Erfgoed beschikbaar voor iedereen. Nu en in de toekomst. Dat is onze missie.

Wij zien toe op de toegankelijkheid van overheidsinformatie en op de zorgvuldige omgang met erfgoed. Wij kijken hoe de regels in de praktijk werken.

Inhoud

Samenvatting	5
Inleiding	6
1 Planmatig beleid	9
1.1 Conclusies	9
1.2 Aanbevelingen	10
2 Toegankelijkheid	11
2.1 Conclusies	11
2.2 Aanbevelingen	11
3 Behoud	12
3.1 Conclusies	12
3.2 Aanbevelingen	14
4 Veiligheidszorg	15
4.1 Conclusies	15
4.2 Aanbevelingen	16
5 Registratie en administratie	17
5.1 Conclusies	17
5.2 Aanbevelingen	19
6 Administratieve organisatie	20
6.1 Conclusies	20
6.2 Aanbevelingen	20
Bijlage: Bronnenoverzicht	21

Foto: Zaans woonhuis met kralentuin in het buitenmuseum van het Zuiderzeemuseum.

Samenvatting

Het Zuiderzeemuseum maakt het beheer van de rijkscollectie toekomstbestendig. Op onderdelen is het beheer voor verbetering vatbaar.

Dit komt naar voren uit een op 14 en 15 april 2026 uitgevoerde inspectie naar het beheer van de rijkscollectie door het Zuiderzeemuseum.

Het museum gaat de aankomende decennia de museumgebouwen verduurzamen en grijpt deze gelegenheid aan om ook verbeteringen door te voeren in het collectiebeheer. Dit betreft onder andere het verruimen en verbeteren van de depotfaciliteiten en zo mogelijk het centraliseren daarvan. In samenhang daarmee inventariseert het museum waar zich knelpunten in het beheer voordoen die in dit proces kunnen worden betrokken.

Ook heeft het museum voorzien in meerjarige onderhoudsplannen voor de onroerende en de maritieme collectie. Daarbij investeert het museum in het vastleggen van beschrijvingen van dit onderhoud, zodat dit niet te afhankelijk is van de kennis en ervaring van sleutelfiguren in de organisatie.

Verder is vastgesteld dat het museum het risicomanagement van de roerende collectie heeft verbeterd. Het museum past in aansluiting op het strategisch risicomanagement een op de collectie gericht cyclisch proces van risicoanalyses toe.

De belangrijkste aanbevelingen in het rapport zijn:

- Actualiseer het beleid voor het collectiebeheer.
- Overweeg om de risicoanalyse voor de collectie uit te breiden met analyses op pandniveau in het buitenmuseum, vooral voor de panden waarin kwetsbaarder collectie is geplaatst. Dit maakt inzichtelijk of het met de huidige behouds- en veiligheidsmaatregelen verantwoord is om dergelijke collectie in de panden te plaatsen.
- Scherp enkele behoudstaken in het binnenmuseum aan.
- Zorg er voor dat de collectiehulpverlening op orde is voor alle locaties waar zich collectie bevindt.

Inleiding

Aanpak onderzoek

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (hierna: Inspectie) heeft een wettelijke toezichttaak op het beheer van de rijkscollectie en van andere collecties waarvan het ministerie van OCW het beheer subsidieert. In het werkprogramma 2023-2024 is een meerjarige inspectiereeks aangekondigd naar het beheer door museale beheerders.¹

De Erfgoedwet regelt de normen voor het beheer van de rijkscollectie. Deze zijn door de Inspectie uitgewerkt in een toetsingskader met criteria waaraan ten minste moet zijn voldaan en indicatoren om dit aan te tonen.² De getoetste criteria zijn vertaald naar de onderwerpen van de hoofdstukken van dit rapport.

De Inspectie heeft informatie over het beheer verkregen door:

- De beantwoording van vragen over het collectiebeheer door het museum naar aanleiding van de digitale vragenlijst van de Monitor Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed 2023-2024.
- Inzage in documenten over het beheer van de collectie, zoals beleidsdocumenten, analyses van beheerrisico's, documenten met beheerprocedures en controleverslagen.
- Gesprekken op 14 en 15 april 2026 met de algemeen directeur en de voor het beheer verantwoordelijke leidinggevenden en medewerkers.
- Een bezoek aan de tentoonstellingsruimten in het binnenmuseum (het Schathuys), de historische panden en de haven in het buitenmuseum (het Zuiderzeedorp) en de depots Volmolen en Hoogwoud.

Schets collectie

De rijkscollectie in beheer bij het Zuiderzeemuseum bestaat uit drie categorieën:

1. De roerende collectie.

In het Collectieplan 2021-2024 is beschreven dat deze collectie bestaat uit de kerncollectie van 22.700 objecten, die is samengesteld uit 24 deelcollecties, waaronder huisraad, textiel, gereedschappen en foto's.

De roerende collectie is tentoongesteld in de tentoonstellingszalen met vaste presentaties in het binnenmuseum en in de historische panden in het buitenmuseum.

In de depots Volmolen en Hoogwoud is roerende collectie opgeslagen.

Het museum beheert ook een rekwisietencollectie die in aanvulling op de kerncollectie wordt gebruikt voor de inrichting van de panden.

¹ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/publicatie/2023/01/27/werkprogramma-2023-2024>

² <https://www.inspectie-oe.nl/documenten/2024/05/27/toetsingskader-rijkscollectie-museale-beheerders>

2. *De maritieme collectie*

Volgens het collectieplan bestaat deze collectie uit 82 schepen en verder uit scheepsonderdelen (ongeveer 950 objecten) en scheepsmodellen (ruim 200 objecten).

De varende schepen liggen in de museumhaven (één schip vaart in Friesland) en 15 schepen zijn tentoongesteld in de Schepenhallen van het binnenmuseum.

In het depot Volmolen zijn kwetsbare delen van de maritieme collectie opgeslagen en in depot Hoogwoud de minder kwetsbare schepen en scheepsonderdelen.

3. *De onroerende collectie*

Deze collectie bestaat uit 144 historische panden in het buitenmuseum met de bijbehorende percelen, en infrastructuurele bouwwerken, waaronder 20 bruggen. Er zijn 67 panden ingericht met kerncollectie en/of rekwisieten.

Het grootste deel van de collectie is in eigendom van de Staat en verder in eigendom van de Stichting Vrienden van het Zuiderzeemuseum (ruim 2.000 objecten), van de Stichting Schildersmuseum (ruim 2.000 objecten) en van de museumstichting (ruim 900 objecten).

De Stichting Vrienden van het Zuiderzeemuseum en de Stichting Schildersmuseum hebben het beheer van hun collecties aan de Zorg van de Staat toevertrouwd, waardoor deze collecties ook tot de Rijkscollectie behoren.

Schets beheerorganisatie

De Algemeen Directeur bestuurt de museumorganisatie. De museumorganisatie bestaat uit vijf sectoren die worden aangestuurd door de sectorhoofden. De sectoren zijn onderverdeeld in afdelingen.

Volgens de website van het museum werken 210 medewerkers bij het museum en 260 vrijwilligers.

De sector Collectie en Informatie (C&I) is verantwoordelijk voor het collectiebeleid, verzamelbeleid en het beleid van het behoud en beheer van de collectie. De sector voert het beheer van de roerende collectie, de maritieme collectie, de depots, digitaal beheer en de bibliotheek.

De formatie van de sector bestaat uit het sectorhoofd (1 FTE), conservatoren (3,2FTE), medewerkers behoud en beheer (7,1FTE in de zomer en 8,7FTE in de winter) en een medewerker Informatie (0,8FTE).

De sector Huisvesting, Onderhoud en Facilitair (HOF) is verantwoordelijk voor het beheer van de onroerende collectie in het buitenmuseum. Onder deze sector vallen ook de voor het collectiebeheer relevante taken huisvesting, facilitair, beveiliging en ICT.

De formatie van de sector bestaat uit het sectorhoofd, vakmensen werkplaatsen, technisch medewerkers en directe collectiebeheerders. In totaal 7FTE.

Vrijwilligers ondersteunen de uitvoering van enkele beheertaken, zoals het onderhoud van de varende schepen, klokken en fietsen en depottaken.

Leeswijzer

In dit rapport zijn eerst de norm, conclusies en aanbevelingen over (1) het planmatig beleid voor het beheer en (2) de toegankelijkheid van de collectie beschreven. Vervolgens de norm, conclusies en aanbevelingen over de beheertaken voor de collectie, (3) het behoud, (4) de veiligheidszorg en (5) de registratie en administratie. Ten slotte zijn de norm, conclusies en aanbevelingen weergegeven over (6) de administratieve organisatie voor het beheer.

1 Planmatig beleid

Het planmatig beleid beschrijft de actuele beheersituatie, de te bereiken doelen en de wijze waarop het beleid wordt uitgevoerd voor ten minste het behoud en de veiligheidszorg.

1.1 Conclusies

Planmatig beleid voor het collectiebeheer

- Het beleid voor het collectiebeheer is niet actueel.
- Voor de roerende collectie is in aanvulling op het collectieplan beleid voor het behoud beschreven in een behoudsplan. Voor de onroerende en maritieme collectie is geen aanvullend behoudsplan vastgesteld.
- De risico's voor de roerende collectie heeft het museum voldoende inzichtelijk gemaakt in het integraal veiligheidsplan en in de risicomatrix, die jaarlijks wordt geactualiseerd. Op pandniveau (buitenmuseum) is geen analyse gedocumenteerd (zie verder de hoofdstukken Behoud en Veiligheidszorg).
- Beleidsdoelstellingen zijn geoperationaliseerd in een jaarplan, behoudsplan of in een meerjarenonderhoudsplan. Er zijn geen indicaties dat er onvoldoende middelen zijn om het beleid uit te voeren.

Toelichting

Het museum streeft ernaar om een geactualiseerd collectieplan in de loop van 2026 vast te stellen.

Door krapte in de personele bezetting bij de sector Collectie en Informatie is vertraging opgetreden in het actualiseren van het Collectieplan 2021-2024. Nu de bezetting weer op peil is brengt het museum de actuele beheersituatie in kaart zodat de beleidsdoelen voor de nieuwe planperiode kunnen worden vastgesteld. Dit doet het museum in samenhang met de huisvestingsplannen die een periode bestrijken van 10-15 jaar voor het verduurzamen van de museumgebouwen.

In aanvulling op het collectieplan is in het behoudsplan (2020) het beleid beschreven voor het behoud voor de roerende (deel)collecties op de te onderscheiden locaties. Er is geen (aanvullend) beleid vastgesteld voor het behoud van de onroerende collectie en de (varende) schepen. Het museum streeft er naar om in 2027 een visie op het onderhoud van de panden vast te stellen. Voor het onderhoud van de schepen werkt het museum aan een Handboek Schepen, waarvan een eerste concept gereed is. Deze documenten moeten er voor zorgen dat de kennis over het onderhoud voor de toekomst is gedocumenteerd.

Het museum is ook van plan beleid vast te stellen voor het behoud van digitale cultuurgoederen. Er is recent een stappenplan opgesteld om een dergelijk beleid te maken. Het aandeel digitale cultuurgoederen in de collectie is nog gering maar het museum voorziet een toename en anticipeert hierop.

Het museum beschikt verder over een integraal veiligheidsplan voor de roerende collectie als onderdeel van het risicomanagement. Dit plan is gebaseerd op een risicomatrix die het museum jaarlijks actualiseert. De matrix geeft inzicht in de risico's van de in het museale veld gehanteerde schadefactoren. Hierin zijn de verschillende locaties waar zich roerende collectie bevindt onderscheiden (zie verder de hoofdstukken Behoud en Veiligheidszorg).

Het museum heeft inzage gegeven in het jaarplan voor 2026 en in de actuele meerjarenonderhoudsplanningen van de onroerende collectie en van de maritieme collectie.

1.2 Aanbevelingen

Op grond van de conclusies doet de Inspectie de volgende aanbevelingen:

- Actualiseer het collectieplan als voorgenomen en voorzie de hierin op te nemen doelstellingen van realisatietermijnen.
Betrek hierin zo mogelijk ook het op te stellen beleid voor het beheer van digitale cultuurgooederen.
- Realiseer het voornemen om het behoud van de onroerende collectie en van de schepen te beschrijven. Besteed daarbij aandacht aan de beleidsmatige aspecten van het onderhoud en aan de operationele procedures van het behoud (zie ook het hoofdstuk Administratieve organisatie).

2 Toegankelijkheid

De collectie is zoveel mogelijk fysiek en digitaal toegankelijk voor publiek en onderzoek.

2.1 Conclusies

Bevorderen toegankelijkheid collectie

- Het museum bevordert in voldoende mate de fysieke en digitale toegankelijkheid van de collectie.
- De planperiode van het informatieplan is verstreken maar het beleid is nog actueel.

Toelichting

In het Activiteitenplan 2025-2028 is beschreven hoe het museum invulling geeft aan de fysieke en digitale toegankelijkheid van de collectie. Zo heeft het museum op grond van meerjarig onderzoek bezoekersprofielen laten opstellen en per 2025 is een dashboard operationeel om bezoekersaantallen te monitoren.

Wat betreft de tentoonstellingsprogrammering stelt het museum de eigen collectie centraal en kiest het museum voor een flexibeler programmering in plaats van één overkoepelend jaarthema. Om de werkdruk beter beheersbaar te houden sluit de programmering meer dan voorheen aan op de beheer- en onderhoudsplanningen van de collectiewerkzaamheden.

Voor de digitale toegankelijkheid van de collectie volgt het museum de strategie van het Netwerk Digitaal Erfgoed, zoals is beschreven in het Activiteitenplan. Dit sluit aan bij het beleid dat het museum heeft beschreven in het informatieplan 2021-2024 dat in die zin nog actueel is.

Nagenoeg de gehele collectie is gedigitaliseerd, waarbij de kerncollectie -die in hoofdzaak bestaat uit de rijkscollectie- openbaar wordt gepubliceerd. Dit gebeurt op verschillende platforms, zoals op de website [Zuiderzeecollectie.nl](https://zuiderzeecollectie.nl) van 29 musea die deelnemen aan het Zuiderzeenetwerk.

Op de eigen website van het museum kan de bezoeker de collectie digitaal bekijken door een link naar de website van het Zuiderzeenetwerk.

Ook presenteert het museum de collectie op de website Maritiem Digitaal als lid van de stuurgroep Netwerk Maritieme bronnen. Op deze website presenteren 23 instellingen hun collectie.

2.2 Aanbevelingen

Op grond van de conclusies ziet de Inspectie geen tekortkomingen en doet geen aanbevelingen op dit onderdeel.

3 Behoud

Cultuurgoederen zijn in een goede staat. Er zijn passende bewaaromstandigheden om het verval van cultuurgoederen tegen te gaan. Waar nodig wordt de conditie van cultuurgoederen gestabiliseerd of vindt restauratie van een cultuurgoed plaats.

3.1 Conclusies

Beheersing behoudsrisico's

- Het museum heeft voldoende zicht op de behoudsrisico's voor de roerende collectie en neemt maatregelen om deze te beheersen. Niet alle maatregelen zijn al (volledig) geïmplementeerd.
- Op pandniveau in het buitenmuseum is geen uitgewerkte analyse van risico's opgesteld, waardoor het inzicht ontbreekt of maatregelen voor het behoud van kwetsbaarder collectie verantwoord is.
- Vooral voor het binnenmuseum kan het museum het behoud op onderdelen aanscherpen.

Toelichting

De behoudsrisico's voor de roerende collectie en de maatregelen die het museum neemt om deze te beheersen zijn inzichtelijk gemaakt in het integrale veiligheidsplan en meer in detail uitgewerkt in de risicomatrix.

Voor het behoud van de roerende collectie beschikt het museum over een behoudsplan. Dit plan bevat een lijst met de panden in het buitenmuseum waarin ook op pandniveau risico's zijn vermeld, zoals een te hoge relatieve vochtigheid.

Verder is een licht- en klimaatplan vastgesteld. Een groot deel van de actiepunten ter verbetering van de licht- en klimaatbeheersing heeft het museum uitgevoerd of opgepakt, maar er resteert ook nog een aantal actiepunten, zoals blijkt uit een reflectie hierop die de Inspectie desgevraagd van het museum heeft ontvangen.

Het buitenmuseum

Het museum neemt maatregelen om de bewaaromstandigheden voor de collectie in de panden te verbeteren.

In een aantal panden is ook kwetsbaarder collectie geplaatst. Omdat de benoemde risico's op pandniveau niet verder zijn uitgewerkt in een risicowaardering in relatie tot de in het pand aanwezige (kwetsbare) collectie en de genomen en te nemen mitigerende maatregelen, is het niet inzichtelijk of in de panden het collectiebeheer steeds verantwoord is.

Uit het behoudsplan en uit het licht- en klimaatplan blijkt dat het museum zich hiervan bewust is, bijvoorbeeld door aan te geven dat het in voorkomende gevallen een overweging is om collectie te vervangen door rekvisieten.

| | | | |

De maatregelen die het museum doorvoert betreffen in het bijzonder het vervangen van centrale verwarmingen in de panden door een systeem van verwarmde luchtcirculatie. Dit in 2012 gestarte project wordt per buurt doorgevoerd en is nog niet afgerond. Het museum monitort de effecten hiervan voor de collectie.

Het binnenmuseum

Het beheer van het binnenmuseum, dat bestaat uit de Schepenhal en tentoonstellingszalen voor tijdelijke en vaste presentaties, kan op onderdelen worden aangescherpt. Het museum heeft tijdens de Inspectie toegelicht dat het beheer thans vooral pragmatisch is ingericht door de personeelstekorten in de afgelopen periode.

In de niet geklimatiseerde tentoonstellingszalen met de vaste presentaties is ook kwetsbaarder collectie opgesteld, zoals objecten van textiel en van houten materialen. Het pestmanagement is hier vooral reactief ingevuld door waarnemingen van aantasting door insecten tijdens schoonmaakwerkzaamheden. Zo nodig schakelt het museum het bedrijf RDC in om insecten te bestrijden. Valletjes om de aanwezigheid van insecten tijdig te detecteren ontbreken. In de Schepenhal controleert het bedrijf RDC periodiek op houtworm in de schepen. Ook controleert RDC eventuele aantasting door houtworm van de houten constructiedelen van het museumgebouw.

Op enkele plaatsen was vervuiling zichtbaar in de vorm van spinrag. Volgens het museum had dit als oorzaak dat de grote seizoensschoonmaak nog niet had plaatsgevonden.

Het museum heeft geen rapportages overlegd waaruit blijkt dat op meer systematische wijze klimaatwaarden worden geregistreerd en geanalyseerd. Naar aanleiding van de inspectie bleken van een zaal over een langere periode geen klimaatgegevens beschikbaar. Verder verklaart het museum in de Schepenhal alleen de temperatuur te registreren en hierop te sturen.

Verder blijkt dat het museum maatregelen neemt om lichtschade te voorkomen, maar de toegestane en gebruikte lichtbudgetten van de betreffende objecten registreert het museum nog niet.

Depots Volmolen en Hoogwoud

De depotruimten voldoen wat betreft capaciteit en inrichting. Verbeteringen van de depots betreft het museum bij de huisvestingsplannen om de gebouwen te verduurzamen. De ontwikkeling van depot Volmolen heeft hierbij prioriteit en is mede bepalend voor de plannen voor depot Hoogwoud.

In beide depots is voldoende aandacht voor de bewaaromstandigheden die nodig zijn voor de opgeslagen collectie en voor het tegengaan van aantasting door insecten en schimmels. De Inspectie heeft meetgegevens en rapportages ingezien.

Fysieke staat

- Controles op de fysieke staat van de roerende collectie zijn in hoofdlijnen passend voor dit museum.
- De meerjarenonderhoudsplannen voor de onroerende collectie en voor de schepen dragen er zorg voor dat het museum de fysieke staat van deze

collectiedelen periodiek controleert en waar nodig tijdig onderhoud en restauraties uitvoert. De Inspectie heeft geen indicatie dat zich hierin tekortkomingen voordoen.

Toelichting

De controle op de fysieke staat van de roerende collectie vindt systematisch plaats bij gelegenheid van projecten en activiteiten waarbij de collectie wordt gehanteerd, zoals bij het ontruimen van de collectie in het buitenmuseum voor de winterperiode. Verder geldt vooral het signaleren van eventuele schades die opvallen tijdens bijvoorbeeld schoonmaakwerkzaamheden of dagelijkse activiteiten.

Incidenteel stelt het museum te laat een verlies van de conditie van een object vast. Een voorbeeld hiervan is een 18^e eeuwse bijbel uit een pand in het buitenmuseum, waarvoor recent een afstotingsprocedure is gevolgd vanwege de slechte fysieke staat. Dat de bijbel onder andere vanwege de slechte fysieke staat en hoge restauratiekosten is afgestoten is begrijpelijk, maar het museum had zo mogelijk eerder maatregelen kunnen nemen om het verslechteren van de fysieke staat te voorkomen. Dit raakt zo mogelijk ook het hiervoor benoemde punt van de uitwerking van risicoanalyses op pandniveau.

In het collectieplan is vermeld dat de grootschalige achterstanden in het onderhoud van de panden in het buitenmuseum zijn weggenomen. De aanpak hiervan is afgerond in 2020-2021. Om het ontstaan van nieuwe achterstanden te voorkomen werkt het museum sindsdien met een gedetailleerd meerjarenonderhoudsplan. Het museum hanteert hierbij vier onderhoudsniveaus die zijn gekoppeld aan de toegekende culturele waarde van een pand.

Ook voor met name de varende schepen van de maritieme collectie werkt het museum met een meerjarenonderhoudsplan. Dit plan is minder gedetailleerd dan dat van de panden.

Deze werkwijze maakt het aannemelijk dat het onderhoud van de panden en de schepen thans op orde is. Bij het ontbreken van specifiek beleid voor het onderhoud, de registratie van de actuele fysieke staat van de onroerende collectie en de schepen en documentatie waarop dit is gebaseerd kan de inspectie dit niet verder verifiëren (zie ook hoofdstuk Registratie en administratie).

3.2 Aanbevelingen

Op grond van de conclusies doet de Inspectie de volgende aanbevelingen:

- Overweeg om per pand in het buitenmuseum waarin (kwetsbaarder) collectie is geplaatst een meer uitgewerkte risicoanalyse op te stellen op basis waarvan inzichtelijk is of het beheer van collectie verantwoord is. Enkele pilots kunnen het nut hiervan inzichtelijk maken.
- Ga na welke beoogde verbeteringen in de licht- en klimaatbeheersing nog steeds relevant zijn maar nog niet (volledig) zijn uitgevoerd. Betrek de te nemen maatregelen in het te actualiseren collectieplan. Draag in ieder geval zorg voor een deugdelijke registratie van meetgegevens die het museum in staat stelt om analyses te maken en zo nodig maatregelen te nemen.
- Scherp het behoud van de collectie in het binnenmuseum op onderdelen aan.

4 Veiligheidszorg

Toereikende veiligheidsmaatregelen moeten voorkomen dat cultuurgoederen verloren gaan of beschadigd raken. Incidenten met schade aan of verlies van cultuurgoederen moeten worden geregistreerd en gemeld aan de Inspectie.

4.1 Conclusies

Beheersing veiligheidsrisico's

- Het museum heeft voldoende zicht op de veiligheidsrisico's voor de collectie en neemt waar nodig maatregelen om de risico's te beheersen. Op pandniveau van het buitenmuseum zijn de risico's voor de collectie niet inzichtelijk gemaakt. Hierdoor is het niet inzichtelijk of de genomen veiligheidsmaatregelen toereikend zijn voor een verantwoord beheer.
- De collectiehulpverlening is onvoldoende op orde en behoeft verbetering.

Toelichting

Ook bij de veiligheidszorg geldt dat de veiligheidsrisico's voor de collectie en de maatregelen om deze te beheersen zijn beschreven in het integraal veiligheidsplan en meer gedetailleerd inzichtelijk zijn gemaakt in de risicomatrix, die het museum jaarlijks actualiseert.

In de panden van het buitenmuseum zijn veiligheidsmaatregelen genomen, zoals de aansluiting van de panden op een brandmeldinstallatie en beveiligingsmaatregelen. Of die maatregelen toereikend zijn is niet verifieerbaar door het ontbreken van een analyse van risico's op pandniveau.

De organisatie van de collectiehulpverlening is niet op orde. Er is volgens het museum geen vast CHV-team door de personele onderbezetting in de afgelopen jaren.

Ook zijn de CHV-plannen voor het binnenmuseum en voor het buitenmuseum niet actueel en op onderdelen incompleet. Materiële beredderingsinstructies, prioriteitenlijsten van objecten bij ontruiming en plattegronden waarop de locatie van CHV-kits zijn aangegeven ontbreken. Er is niet beschreven hoe het museum voorziet in CHV-trainingen en in oefeningen om de praktische werking van de CHV-plannen te toetsen en te evalueren.

Ten slotte zijn voor de depots Volmolen en Hoogwoud nog geen CHV-plannen vastgesteld.

Het museum is zich van deze tekortkomingen bewust en heeft toegelicht nog dit jaar hierin verbeteringen te realiseren. Dit is echter niet vastgelegd in het document met doelstellingen voor het jaarplan 2026.

Registratie en melden van incidenten

- Het museum voldoet aan de verplichting van het melden van schade en vermissingen

Toelichting

Het museum voert een incidentenregistratie en meldt in voorkomende gevallen schades aan en als definitief aan te merken vermissingen van collectie.

In de monitor 2023-2024 van de Inspectie heeft het museum aangegeven dat zich de afgelopen twee jaar geen incidenten hebben voorgedaan.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van de conclusies doet de Inspectie de volgende aanbevelingen:

- In aansluiting op de aanbeveling in het hoofdstuk Behoud geeft de Inspectie in overweging om ook op pandniveau van het buitenmuseum een risicoanalyse voor de veiligheidszorg op te stellen. Hierbij kan de aandacht in het bijzonder uitgaan naar panden met objecten die vatbaar zijn voor diefstal en vandalisme.
- Actualiseer en completeer de CHV-plannen voor het binnenmuseum en het buitenmuseum, stel CHV-plannen op voor beide depots en voorzie in periodieke CHV-trainingen.
Geef conform voornemen prioriteit aan deze aanbeveling.

5 Registratie en administratie

Alle cultuurgooderen zijn geregistreerd in een duurzaam toegankelijk geautomatiseerd registratiesysteem. Het registratiesysteem is aangesloten op de database Collectie Nederland. Van ieder cultuurogoed zijn (actuele) basisgegevens geregistreerd.

De fysieke en digitale documentatie over de collectie is duurzaam toegankelijk opgeslagen.

5.1 Conclusies

Registratiegraad

- Het museum heeft registratieachterstanden bij verworven roerende collectie en bij in bulk geregistreerde roerende collectie in de interieurs van panden in het buitenmuseum. Voor het waarden en registreren van de interieurs is recent een plan van aanpak vastgesteld.

Toelichting

De registratieachterstanden van de roerende collectie betreffen:

- Ongeregistreerde collectie in depot Hoogwoud. Het museum heeft recent een eerste inventarisatie van deze achterstanden uitgevoerd. Het betreft onder andere interieurdelen uit het buitenmuseum en zeilen en netten en oudere ongeregistreerde verwervingen van de maritieme collectie. Waardering van de objecten vindt plaats om te bepalen of deze worden toegevoegd aan de collectie en geregistreerd of worden afgestoten of hergebruikt als bouw materiaal.
- Een onbekende hoeveelheid verwervingen roerende collectie van het afgelopen decennium die zijn opgeslagen in de quarantaineruimte en het fotodepot van depot Volmolen. Registratie hiervan vindt wekelijks, maar niet planmatig plaats.
- Een derde van de panden in het buitenmuseum waarvan interieurs zijn ingericht met collectie. Het museum heeft een overzicht om welke panden en interieurs het gaat. Het proces om de interieurs te waarden en op objectniveau te registreren is gestart in 2012 naar aanleiding van een rapport van de Inspectie. In april 2026 is een plan van aanpak voor het waarden en registreren van de interieurs vastgesteld. Aan de realisatie van het plan is geen termijn verbonden.

Basisregistratie

- De basisregistratie van de roerende collectie, de onroerende collectie en de maritieme collectie voldoet op de onderdelen identificerende gegevens, actuele standplaats en juridische status.
- De controle en de registratie daarvan op de actualiteit van de geregistreerde standplaatsen van de roerende collectie is een aandachtspunt.

- De basisregistratie van de roerende collectie is voor verbetering vatbaar voor het onderdeel actuele fysieke staat. De registratie van de fysieke staat ontbreekt voor de onroerende collectie en de (varende) schepen van de maritieme collectie.
- De registratie van de collectie van het Schildermuseum voldoet (mogelijk) niet aan de norm van de basisregistratie.

Toelichting

Uit de tijdens de inspectie uitgevoerde steekproef en informatie van het museum blijkt dat de basisregistratie op de meeste onderdelen voldoet aan de hieraan gestelde normen.

Op geen van de locaties waar zich roerende collectie bevindt voert het museum op een structurele en frequente basis standplaatscontroles uit, anders dan bij het gebruik van de collectie. In het depot Volmolen overweegt het museum standplaatscontroles per deelcollectie te gaan toepassen. Verder registreert het museum afwijkende standplaatsen of vermissingen die opvallen bij bijvoorbeeld schoonmaakwerkzaamheden of het verplaatsen van de collectie in het buitenmuseum naar het depot in de winterperiode.

Het effect hiervan vertaalt zich in de steekproef tijdens de inspectie; bij zeven van de 44 geselecteerde objecten is geen controledatum geregistreerd en van de geregistreerde controledata is ruim de helft ouder dan 5 jaar.

De fysieke staat van de roerende collectie is bij de meeste in de steekproef geselecteerde objecten geregistreerd. Bij meer dan de helft ontbreekt echter in de registratie een datum waarop dit op actualiteit is gecontroleerd.

In de registratie van in de steekproef geselecteerde panden en een varend schip ontbreekt de registratie van de fysieke staat. Het museum licht op dit punt toe dat restauraties en onderhoud aan de panden en varende schepen niet wordt gedocumenteerd en (dus) ook niet gekoppeld is aan de collectieregistratie. Wel zijn er in 2019 panddossiers opgesteld met de bouwkundige beschrijving en waardering van de panden, die zijn gekoppeld aan de registratie van de panden. Er zijn geen scheepsdossiers.

De collectie in eigendom van de Stichting Schildersmuseum die het museum beheert behoort ook tot de rijkscollectie. Het beheer van deze collectie is in 1983 met een overeenkomst aan de zorg van De Staat (het toenmalige Rijksmuseum Het Zuiderzeemuseum) toevertrouwd die nog steeds van kracht is, zoals blijkt uit door het museum overlegde stukken.

De collectie van het Schildersmuseum is niet in de steekproef tijdens de inspectie betrokken omdat de stichting een waarderingsproject van de collectie uitvoert en de collectie hierdoor minder toegankelijk is.

Het museum heeft mondeling echter toegelicht dat de registratie van de collectie van het Schildersmuseum wordt gevoerd als die van een inkomend bruikleen en niet op alle onderdelen voldoet aan de norm voor de basisregistratie.

Aansluiting op database Collectie Nederland

- De collectieregistratie is wat betreft de kerncollectie volledig aangesloten op de database Collectie Nederland.

Toelichting

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed harvest alle data uit de collectieregistratie van het museum automatisch via een API. Met uitzondering van beperkingen door rechten is de gehele kerncollectie publiekstoegankelijk, zoals ook blijkt uit gegevens van de rijksdienst.

Duurzame toegankelijkheid administratie

- Het museum neemt voldoende maatregelen voor de duurzame toegankelijkheid van de administratie van de collectie.

Toelichting

Het museum heeft besloten om het registratiesysteem Adlib Museum te vervangen door Axiell Collections. De start van de conversie verwacht het museum aan het eind van 2026. Tot die tijd ondersteunt Axiell de huidige software en voorziet het museum geen problemen.

De gedigitaliseerde documentatie van de roerende collectie is gekoppeld aan de objecten in de collectieregistratie. Niet alle oudere object-gerelateerde collectiedocumentatie is gedigitaliseerd.

De fysieke documentatie bewaart het museum in een niet-geklimatiseerde zolderruimte van het binnenmuseum. De bedoeling van het museum is om dit over te brengen naar de geklimatiseerde bibliotheek.

5.2 Aanbevelingen

Op grond van de conclusies doet de Inspectie de volgende aanbevelingen:

- Werk de achterstanden in het registreren van de roerende collectie planmatig weg. Geef in het te actualiseren collectieplan aan binnen welke termijnen de achterstanden zijn weggenomen.
- Voorzie in een gestructureerde en efficiënte wijze van standplaatscontroles op de onderscheiden locaties waar zich collectie bevindt. Registreer uitgevoerde controles op objectniveau.
- Onderzoek de meerwaarde van het documenteren van onderhouds- en restauratieverslagen in de panddossiers, zodat ook die documentatie is gekoppeld aan de registratie van de panden. Kwalificeer en registreer (mede) op basis van deze informatie de fysieke staat van de panden. Relateer dit zo mogelijk ook aan de aanbeveling in het hoofdstuk Behoud om op pandniveau een risicoanalyse te maken.
Overweeg hetzelfde voor de (varende) schepen.
- Registreer de objecten van het Schildersmuseum die na waardering deel blijven uitmaken van de kerncollectie overeenkomstig de norm voor de basisregistratie, voor zover dat nu niet het geval is.

6 Administratieve organisatie

In de administratieve organisatie is beschreven hoe het beheer wordt uitgevoerd met inachtneming van de wettelijke normen. De hierin vastgelegde procedures voor het beheer worden overeenkomstig toegepast.

6.1 Conclusies

Procedures voor het beheer

- Het museum beschikt over actuele en toereikende procedures voor het beheer van de roerende collectie.
- Het museum is zich bewust van het belang om procedures voor het onderhoud van de panden en schepen op te stellen en werkt er aan om die te realiseren.

Toelichting

Het museum heeft de procedures voor het collectiebeheer van de roerende collectie uitgewerkt in overzichtelijke stroomschema's, gebaseerd op de methodiek van Spectrum. Hierin zijn per betreffend beheerproces de verschillende stappen, actoren, beschikbare informatie en toe te passen systemen en gerelateerde processen beschreven. De procedures zijn actueel. Het museum heeft enkele procedures aan de Inspectie ter inzage overlegd.

Voor het behoud van de onroerende collectie zijn nog geen procedures beschreven. Hetzelfde geldt voor de (varende) schepen van de maritieme collectie.

Zoals ook is vermeld in het hoofdstuk Planmatig beleid ontwikkelt het museum voor het duurzaam onderhoud van de onroerende collectie een onderhoudsvisie, dat in 2027 gereed moet zijn. Voor het onderhoud van de varende schepen en de schepen in de Schepenhal stelt het museum een handboek op. Een concept hiervan is gereed.

6.2 Aanbevelingen

Op grond van de conclusies doet de Inspectie de volgende aanbeveling:

- Zie de aanbeveling in het hoofdstuk Planmatig beleid over het vastleggen van het onderhoud van de onroerende collectie en de schepen.

Bijlage: Bronnenoverzicht

Gesprekspartners

Functie
Directeur
Sectorhoofd Collectie en Informatie
Sectorhoofd Huisvesting, Onderhoud en Facilitair (onderhoud onroerend goed, facilitair...)
Sectorhoofd Huisvesting, Onderhoud en Facilitair (huisvesting, beveiliging, ...)
Afdelingshoofd beveiliging
Afdelingshoofd Maritieme collectie
Registrar
Datamanager
Collectiebeheerder binnenmuseum
Collectiebeheerder/junior collectiebeheerder buitenmuseum
Depotbeheerder depot Volmolen
Depotbeheerder depot Hoogwoud

Geraadpleegde documenten

Document
Beleidsplan en Activiteitenplan 2025-2028 (Leef je in, leef je uit)
Collectieplan 2021-2024
Behoudsplan roerende collectie (2020)
Actiepunten n.a.v. collectieplan (2025)
Jaarplan 2026
Calamiteitenplannen binnenmuseum (2024) en buitenmuseum (2021)
Integraal veiligheidsplan ZZM collectie (2020) en risicomatrix
Informatieplan Collectie ZZM 2021-2024
Klimaatmetingen, controleverslagen, beheerprocedures
Meerjarenonderhoudsplannen onroerende en maritieme collectie

Foto: Opgeslagen vaartuigen van de maritieme collectie van het Zuiderzeemuseum in het depot in Hoogwoud

| | | | |

| | | | |

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed |
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16478 | 2500 BL Den Haag
info@inspectie-oe.nl | <https://www.inspectie-oe.nl>

augustus 2026